

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başvuru Numarası : 2013/3385

Karar Tarihi : 12/3/2015

Başkan : Alparslan ALTAN

Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Raportör : Bahadır YALÇINÖZ

Başvurucu : Murat YAMAN

Vekili : Av. Esmeni KIRMIZI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvurucu, emekliliğe esas ek göstergesinin (+3600) yerine (+3000) olarak belirlenmesi ve tarafına borç çıkarılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada verilen karar nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, tazminat talebinde bulunmuştur.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 23/5/2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine doğrudan yapılmıştır. İdari yönden yapılan ön inceleme neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel bir durumun bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca, 20/12/2013 tarihinde kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, dosyanın Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından 25/4/2014 tarihinde kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Adalet Bakanlığının 25/6/2014 tarihli görüş yazısı 9/7/2014 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevaplarını içeren dilekçesini 24/7/2014 tarihinde sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, 29/7/1965 tarihinde Malatya Merkez Gazi İlköğretim Okulunda öğretmen olarak göreve başlamış, 7. derecenin 3. kademesinde Malatya İmam Hatip Lisesinde görev yapmakta iken 26/9/1978 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığına 2. sınıf Bakanlık müfettişi olarak atanmıştır.

8. Başvurucu bu görevini yürütmekte iken 1/4/1980 tarihinde 5. derece 2. kademe intibakı esas alınarak yeniden öğretmen olarak atanmış ve 18/7/2003 tarihinde Ankara Altındağ Milli Eğitim Müdürlüğü Atatürk Anadolu Kız Meslek ve Meslek Lisesinde öğretmen olarak görev yapmakta iken isteğiyle emekliye ayrılmıştır.

9. Başvurucuya 35 yıl 9 ay 14 gün hizmetine karşılık tespit edilen 1. derece 4. kademe (+3600) ek gösterge intibakı üzerinden ikramiye ödenmiş ve emekli aylığı bağlanmıştır.

10. Başvurucunun emekli tahsis dosyasında yapılan inceleme sonucu 2. sınıf Bakanlık müfettişliği görevinden sonraki ilk atamasının 1 ila 4. derece kadrolarına yapılmayıp, 5. dereceli öğretmenlik kadrosuna yapıldığından bahisle 19/7/2007 tarih ve 653367 sayılı işlem ile ek göstergesi (+3000)'e düşürülmüş, bu işlemin sonucu olarak da başvurucuya fazla ödenen ikramiye farkı olan 6.482,70 TL ile 15/4/2006 ila 30/9/2007 tarihleri arası aylık farkı olan 4.510,59 TL borç çıkarılmış ve başvurucunun 2007 yılı Ekim ayı maaşından başlamak üzere ¼ oranında tahsilata başlanacağı bildirilmiştir.

11. Başvurucu, işlemin hukuka aykırı olduğu, görev yaptığı sırada hak kazandığı yüksek ek göstergenin tarafına uygulanması gerektiği, ek göstergesi düşürülse dahi Danıştay içtihatları uyarınca işlemin tesis edildiği tarihten geriye doğru en fazla 60 gün için borç çıkarılabileceği gerekçeleriyle iptal davası açmıştır.

12. Ankara 7. İdare Mahkemesi 25/12/2008 tarih ve E.2007/1055, K.2008/2304 sayılı kararı ile davanın reddine karar vermiştir. Kararın ilgili bölümleri şöyledir:

“...

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 527 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik 43. maddesinin (B) bendinde, bu Kanuna itabi kurumların kadrolarında bulunan personelin aylıklarının, hizmet sınıflarını, görev türleri ve aylık alınan dereceler dikkate alınarak bu Kanuna ekli (I) ve (II) sayılı cetvellerde gösterilen ek gösterge rakamlarının eklenmesi suretiyle hesaplanacağı belirtilmiş, aynı bendin ikinci paragrafında ise, bu ek göstergelerin, ilgililerin belirtilen sınıf ve görevlerde buldukları sürece ödemelere esas alınacağı, terfi bakımından kazanılmış hak sayılmayacağı, (ancak) kurumların 1, 2, 3 ve 4. dereceli kadrolarına atanana uygulanan ek göstergelerin, ilgililerin daha önce bulunmuş oldukları kariyerleri ile ilgili sınıf veya ekli (I) sayılı cetvelin Genel İdare Hizmetleri Sınıfı (g) bölümünde belirtilen görevlerde kazanılmış hak aylık derecelerine göre alabilecekleri ek göstergelerden düşük olamayacağı, hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Yasa hükmü ile hizmetin yürütülmesindeki gereklilikler nedeniyle ilgililerin kariyerleri ile ilgili olmayan 1-4 dereceli başka görevlere atanmaları halinde ek gösterge kaybına uğramalarının önlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda Yasa hükmünden, yalnızca kariyerleri (meslekleri) dışında ilk dört derece kadrolu görevlere atanana kariyerleri ile ilgili hizmet sınıflarındaki ek göstergeden faydalanma olanağı tanındığı, ancak kariyerleri dışındaki atamaları ilk dört derece kadrolu görevlere olmayanların daha sonra ilk dört dereceli kadrolara atanmaları halinde kariyerleri ile ilgili ek göstergeden yararlanmalarına olanak bulunmadığı anlaşılmaktadır.

148 seri nolu Devlet Memurları Kanunu Genel Tebliği ise 657 sayılı Yasanın 43. maddesinin (B) bendinin paragrafının uygulanmasına ilişkin açıklamalar içermektedir.

5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'nun Ek 30 uncu maddesinde; "İştirakçilerin, emeklilik keseneğine esas olan derece ve kademelerinin mevzuata uygunluğu Sandıkça incelenir. Eksik gönderilen kesenek ve karşılık farkları kurumlarından tahsil, fazla gönderilen kesenek ve karşılıklar kurumlarına iade edilir. Sandıkça mevzuata uygun olarak tespit olunacak derece ve kademe üstündeki derece ve kademe aylığı üzerinden emeklilik keseneği kesilmiş olması, iştirakçilere emeklilik bakımından bir hak sağlama;" hükmüne yer verilmiştir.

Anılan Yasanın 121. maddesinde ise; "Her ne suretle olursa olsun istihkaklarından fazla yapılan ödemeler, ilgililerin, varsa sonraki her çeşit istihkaklarından hüküm alınmaksızın kesilmek suretiyle geri alınır. Ancak ilgili, Sandıkça yapılan bu muamelenin yersizliği hakkında Danıştay'da dava açabilir.

Herhangi bir nedenle Sandık tarafından ilgililere istihkaklarından fazla veya yersiz olarak yapılan ödemelerin, bu hatalı işlemlerin düzeltildiği tarihten geriye doğru hesap edilecek beş yıllık tutarları tahsil edilir. Tahsilin ne şekilde yapılacağı yönetmelikle düzenlenir" denilmektedir.

...

Olayda, müfettiş olarak görev yapan davacının, 1, 2, 3 ve 4. dereceli kadrolara atanarak sınıf veya görev değiştirmedikinden +3600 ek gösterge rakamından yararlandırılması olanaksız olup, aylıklarına Eğitim Öğretim Sınıfı I'inci dereceden aylık alan öğretmenler için öngörülen 3000 ek gösterge uygulamasında ve 5434 sayılı Yasanın 121. maddesi uyarınca, yersiz yapılan ödemelerin istirdadı biçiminde tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

13. Başvurucu tarafından bu karar temyiz edilmiş, Danıştay Onbirinci Dairesinin 26/3/2010 tarih ve E.2009/2843, K.2010/2542 sayılı kararıyla Mahkeme kararı onanmıştır.

14. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi aynı Dairenin 11/3/2013 tarih ve E.2010/540, K.2013/2383 sayılı kararıyla reddedilmiş, Karar başvuru vekiline 24/4/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

15. Bireysel başvuru, 23/5/2013 tarihinde yapılmıştır.

B. İlgili Hukuk

16. 8/6/1949 tarih ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga 121. maddesi şöyledir:

"Her ne suretle olursa olsun istihkaklarından fazla yapılan ödemeler, ilgililerin, varsa sonraki her çeşit istihkaklarından hüküm alınmaksızın kesilmek suretiyle geri alınır. Ancak ilgili, Sandıkça yapılan bu muamelenin yersizliği hakkında Danıştay'da dava açabilir.

Herhangi bir nedenle Sandık tarafından ilgililere istihkaklarından fazla veya yersiz olarak yapılan ödemelerin, bu hatalı işlemlerin düzeltildiği tarihten geriye doğru hesap edilecek beş yıllık tutarları tahsil edilir. Tahsilin ne şekilde yapılacağı yönetmelikle düzenlenir."

17. 5434 sayılı Kanun'un mülga Ek 30. maddesi şöyledir:

"İştirakçilerin, emeklilik keseneğine esas olan derece ve kademelerinin mevzuata uygunluğu Sandıkça incelenir. Eksik gönderilen kesenek ve karşılık farkları kurumlarından tahsil, fazla gönderilen kesenek ve karşılıklar kurumlarına iade edilir. Sandıkça mevzuata uygun olarak tespit olunacak derece ve kademe üstündeki derece ve kademe aylığı üzerinden emeklilik keseneği kesilmiş olması, iştirakçilere emeklilik bakımından bir hak sağlamaz."

18. 31/5/2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 96. maddesi şöyledir:

"Kurumca işverenlere, sigortalılara, isteğe bağlı sigortalılara gelir veya aylık almakta olanlara ve bunların hak sahiplerine, genel sağlık sigortalılarına ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere, fazla veya yersiz olarak yapıldığı tespit edilen bu Kanun kapsamındaki her türlü ödemeler;

a) Kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğmuşsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla on yıllık sürede yapılan ödemeler, bu ödemelerin yapıldığı tarihlerden,

b) Kurumun hatalı işlemlerinden kaynaklanmışsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru en fazla beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamı, ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmidört ay içinde yapılacak ödemelerde faizsiz, yirmidört aylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu süre sonundan,

itibaren hesaplanacak olan kanunî faizi ile birlikte, ilgililerin Kurumdan alacağı varsa bu alacaklarından mahsup edilir, alacakları yoksa genel hükümlere göre geri alınır.

Alacakların yersiz ödemelere mahsubu, en eski borçtan başlanarak borç aslına yapılır, kanunî faiz kalan borca uygulanır. Bu hüküm ilgili hak sahiplerinin muvafakat etmeleri kaydıyla, aynı dosyadan diğer bir hak sahibine yapılan yersiz ödemelere mahsubunda da uygulanır.

Yersiz ödemenin gelir ve aylıklardan kesilmesinde, kesintinin başlayacağı ödeme dönemi başı itibarıyla kanunî faizi ile birlikte hesaplanan borç tutarı, gelir ve aylıktan % 25 oranında kesilmek suretiyle uygulanır.

Yersiz ödemelerin tespiti ile geri alınmasına ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

19. 2/10/1998 tarih ve 23481 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce İlgililere İstihkaklarından Fazla veya Yersiz Olarak Yapılan Ödemelerin Tahsili Hakkında Yönetmelik'in 11. maddesi şöyledir:

"İlgililerin kusurlu davranışı bulunmadan Sandığın hatalı işlemi nedeniyle yapılan yersiz ödemelerden dolayı ilgililer adına çıkartılan borç, varsa her çeşit birikmiş istihkaklarından kesilir. Bakiye borç kalırsa bu miktar borçlunun aylığından ¼ nisbetinde kesinti yapılarak tahsil edilir.

Bu madde uyarınca hesaplanan ve tahsil edilen borçlar için faiz tahakkuk ettirilmez."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 12/3/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurusunun 23/5/2013 tarih ve 2013/3385 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu, ek göstergesinin düşürülmesinin mevzuata aykırı olduğunu, kazanılmış hakkına dokunulamayacağını, kendisinin bir hilesinin olmaması ve ödemelerde yokluk ve açık hatanın da bulunmaması nedenleriyle Danıştay içtihadı uyarınca fazla yapılan ödemelerin geri alınamayacağını, bu durumun idari istikrar prensibine aykırı olduğunu, 17 yıl boyunca aylık ve buna bağlı parasal haklarının bakanlık müfettişi için uygulanan ek göstergelere göre belirlendiğini belirterek, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ve 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür, maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yargılamanın Sonucu İtibarıyla Adil Olmadığı İddiası

22. Başvurucu, ek göstergesinin düşürülmesinin mevzuata aykırı olduğunu, kazanılmış hakkına dokunulamayacağını, kendisinin bir hilesinin olmaması ve ödemelerde yokluk ve açık hatanın da bulunmaması nedenleriyle Danıştay içtihadı uyarınca fazla yapılan ödemelerin geri alınamayacağını, bu durumun idari istikrar prensibine aykırı olduğunu belirterek, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı, yargılamanın sonucuna ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında kriterleri ortaya koyduğunu ve bu kriterlerden farklı bir neticeye ulaşmayı gerektirecek herhangi bir neden bulunmadığı gerekçesiyle görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

25. 30/3/2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.”

26. 6216 sayılı Kanun'un “Esas hakkındaki inceleme” kenar başlıklı 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.”

27. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Mahkemece kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında ise açıkça dayanaktan yoksun başvurular kapsamında değerlendirilen kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği kurala bağlanmıştır.

28. Anılan kurallar uyarınca, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyumazlıkla ilgili

varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz takdir hatası veya açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez (B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 26).

29. Başvuru konusu olayda, başvurucu, ek göstergesinin düşürülmesinin mevzuata aykırı olduğunu, kazanılmış hakkına dokunulamayacağını, olayda açık hatanın bulunmaması nedeniyle Danıştay içtihadı uyarınca fazla yapılan ödemelerin işlem tarihinden geriye doğru 60 günü aşanları için borç çıkartılmayacağını, bu durumun idari istikrar prensibine aykırı olduğunu, 17 yıl boyunca aylık ve buna bağlı parasal haklarının bakanlık müfettişi için uygulanan ek göstergelere göre belirlendiğini ileri sürmüş, İlk Derece Mahkemesi ise, müfettiş olarak görev yapan başvurucunun, 1, 2, 3 ve 4. dereceli kadrolara atanarak sınıf veya görev değiştirmedikten +3600 ek gösterge rakamından yararlandırılmasının olanaksız olduğunu, aylıklarına Eğitim Öğretim Sınıfı 1. dereceden aylık alan öğretmenler için öngörülen +3000 ek gösterge uygulamasında hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiş ve 5434 sayılı Kanun'un 121. maddesi ile ek 30. maddesinde yer alan özel düzenlemeler uyarınca borç çıkarma işleminden geriye doğru beş yıllık süre için fazla yapılan ödemelerin geri alınabileceğine karar vermiştir.

30. Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvurucunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediği, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olmadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulmadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunmadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da bariz takdir hatası veya açık keyfilige ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir. Somut olayda başvurucu, yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmamış olup, başvurucunun mahkemece delillerin değerlendirilmesinin, mevzuatın yorumlanmasının ve verilen kararın içeriğinin adil olmadığı şikâyetini dile getirdiği anlaşılmaktadır.

31. Bunun yanında, başvurucu yersiz ödemelerin dava açma süresi içerisinde alınabileceğini iddia etmekte ve bu konuda Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 22/12/1973 tarih ve E. 1968/8, K. 1973/14 sayılı kararına dayanmakta olup, anılan kararda; idarenin, yokluk, açık hata, memurun gerçek dışı beyanı veya hilesi hallerinde, süre aranmaksızın kanunsuz terfi veya intibaka dayanarak ödediği meblağı her zaman geri alabileceğini, bu istisnalar dışında kalan hatalı ödemelerin geri alınmasının, hatalı ödemenin yapıldığı tarihten başlamak üzere dava açma süresi içinde mümkün olduğunu, dava açma süresi geçtikten sonra geri istenmesinin mümkün olamayacağı belirtilmiştir.

32. Danıştayın yukarıda belirtilen kararının, fiilen çalışan memurlar hakkında olduğu, başvuruya konu olaydaki emekli ikramiyesi ve emeklilik aylığı yönünden ise 5434 sayılı Kanunun 121. maddesinde açık düzenleme bulunduğu ve Derece Mahkemelerinin bu düzenleme uyarınca yapılan fazla ödemenin geri alınması konusunda karar verdiği görülmekle, söz konusu İçtihadı Birleştirme Kararının hem normlar hiyerarşisi hem de kapsam bakımından başvuru konusu olaya uygulama olanağının bulunmadığı değerlendirilmiştir.

33. Açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiği İddiası

34. Başvurucu, emekliliğe esas ek göstergesinin (+3600) yerine (+3000) olarak belirlenmesi nedeniyle tarafına borç çıkarılmasının ve borcun emekli aylıklarından kesinti yoluyla tahsilinin yapılmasının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

35. Başvurucunun ihlal iddiasına konu olan mülkiyet hakkı, Anayasa'nın 35. ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün (1 No.lu Protokol) 1. maddesinde düzenlenmiştir.

36. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

37. Sözleşmeye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlel getirmez."

38. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamındaki mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuru, böyle bir hakkın varlığını kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle, öncelikle başvurunun, Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (B. No. 2013/382, 16/4/2013, § 26).

39. Mülkiyet hakkı kişinin şahsında mündemiç olmayıp, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında hukuki korumadan istifade edilebilmesi açısından, öncelikle mülkiyet hakkının var olması aranır. Anayasa'nın 35. maddesi ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi mülk edinme talebini değil, kişinin var olan mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu durum hakkın kazanılmış olması veya mevcut olması şeklinde de ifade edilebilir (B. No. 2012/931, 26/6/2014, § 33).

40. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, nelerin mülkiyet hakkına konu olabileceği hususunda, mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak "özerk bir yorum" esas alınmaktadır (bkz. *Depalle/Fransa* [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010 § 62; *Anheuser-Busch Inc./Portekiz* [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; *Öneryıldız/Türkiye* [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; *Broniowski/Polonya* [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129; *Beyeler/İtalya* [BD], B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 100; *Iatridis/Yunanistan* [BD], B. No: 31107/96, 25/3/1999, § 54).

41. Anayasa'nın 35. maddesi ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin koruma alanı içinde yer alan menfaatlerin kapsamına, mevcut bir mülk ("*existing possessions*") girebileceği gibi alacak hakları (AYM, E.2000/42, K.2001/361, K.T. 10/12/2001; AYM, E.2006/142, K.2008/148, K.T. 24/9/2008) veya yeterince icra edilebilir kılınmış alacak hakları ("*claims*") da girebilir. Bu kapsamda bir alacak hakkı ya da talebin, mülkiyet hakkı kapsamında korunması için mahkeme hükmü, hakem kararı veya idari karar gibi yeterli derecede icra edilebilir kılınması halinde bir "*mülk*" teşkil edebilir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Krstić/Sırbistan*, B. No: 45394/06, 10/12/2013, § 76) (B. No. 2012/931, 26/6/2014, § 35).

42. Başvurucunun ihlal iddiasına konu emekli ikramiyesi ve maaşında meydana gelen azalmanın, Anayasa'nın 35. maddesi ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin güvencesi kapsamında yer aldığı anlaşılmaktadır.

43. Açıklanan nedenlerle, Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında yer alan, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmayan başvurunun, bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

44. Başvurucu, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür (§ 20).

45. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucuya borç çıkarılması ve emekli aylıklarından ¼ oranında kesinti yapılmasının yasal dayanağının bulunduğunu, açık yasal düzenlemede kriterlerin belirlendiğini, Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararının başvuru konusu olayda uygulanma olanağının bulunmadığını belirterek, bu hususların dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

46. Başvurucu cevap dilekçesinde, başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

47. Mülkiyet hakkının sınırlamaları ve güvenceleri açısından Anayasa'nın mülkiyeti bir hak olarak tanımlayan 35. maddesinin 13. maddesiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında genel olarak hak tanınmakta; ikinci ve üçüncü fıkralarda ise sınırlama ve güvence ölçütleri gösterilmektedir. Bu sınırlama ve güvence ölçütlerinin Anayasa'nın 13. maddesi ışığında yorumlanması gerekir. Bu kapsamda mülkiyet hakkı, özüne dokunulmaksızın, kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlanabilir. Ayrıca yapılan sınırlamalar Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzenine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz (B. No. 2012/931, 26/6/2014, § 52).

48. Kanunla sınırlama ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında vazgeçilmez bir unsur olup, bu koşulun sağlanmaması durumunda diğer güvence ölçütlerinin değerlendirilmesinin bir anlamı yoktur (B. No. 2012/931, 26/6/2014, § 53).

49. Toplum yararı, ortak çıkar, genel yarar gibi birbirinin yerine kullanılan kavramlarla ifade edilen ve bireysel çıkardan farklı, onun üstünde ortak bir yarar olan kamu yararı amacı 35. maddenin mülkiyet hakkı açısından öngördüğü özel sınırlandırma sebebi olup, genel yarar ve toplumsal yarar gibi ifadeleri de kapsayacak şekilde geniş yorumlanmaktadır (AYM, E.1999/46, K.2000/25, K.T. 20/9/2000). Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir unsur olup, objektif bir tanımlamaya elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi asıldır (B. No. 2012/931, 26/6/2014, § 54).

50. Mülkiyet hakkının Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun biçimde sınırlandırılması, bu kapsamda, Anayasa'nın bütünü dikkate alınmak suretiyle bu hak için öngörülen ek güvencelere riayet edilmesi ve kamu yararı dışında amaçlarla sınırlandırılmaması, ayrıca hakkın özüne dokunulmadan ve ölçülülük ilkesine riayet edilerek sınırlandırılması gerekmektedir. Mülkiyet hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi kararlarında söz konusu ölçütler çoğunlukla birlikte uygulanmakta ve bireyin hakkıyla kamu yararı arasında kurulması gereken adil dengeye vurgu yapılmaktadır (AYM, E.1999/33, K.1999/51, K.T. 29/12/1999). Bu noktada, ihlal teşkil ettiği iddia edilen önlemin temelini oluşturan kamu yararı karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığı göz önünde bulundurulmalıdır.

51. Dava konusu uyuşmazlığın çözümünde yürürlükte bulunan 5434 sayılı Kanun'un 121. maddesinde, her ne suretle olursa olsun istihkaklarından fazla yapılan ödemelerin, ilgililerin, varsa sonraki her çeşit istihkaklarından hüküm alınmaksızın kesilmek suretiyle geri alınacağı, ancak ilgilinin, Sandıkça yapılan bu muamelenin yersizliği hakkında dava açabileceği, herhangi bir nedenle Emekli Sandığı tarafından ilgililere istihkaklarından fazla veya yersiz olarak yapılan ödemelerin, bu hatalı işlemlerin düzeltildiği tarihten geriye doğru hesap edilecek beş yıllık tutarlarının tahsil edileceği hükme bağlanmıştır.

52. Bunun yanında aynı Kanun'un ek 30. maddesinde ise iştirakçilerin, emeklilik keseneğine esas olan derece ve kademelerinin mevzuata uygunluğunun Emekli Sandığına inceleneceği, eksik gönderilen kesenek ve karşılık farklarının kurumlarından tahsil edileceği, fazla gönderilen kesenek ve karşılıkların ise kurumlarına iade edileceği, Emekli Sandığı tarafından mevzuata uygun olarak tespit olunacak derece ve kademe üstündeki derece ve kademe aylığı üzerinden emeklilik keseneği kesilmiş olmasının ise iştirakçilere emeklilik bakımından bir hak sağlamayacağı kural altına alınmıştır.

53. Bu nedenlerle, başvuruya konu müdahalenin dayanağı olan kanuni düzenlemenin, somut olay açısından müdahalenin hukukiliği şartının sağlanmış olduğu sonucuna varılmaktadır.

54. Mülkiyet hakkına müdahale oluşturan kamu gücü işleminin, meşru kabul edilebilmesi bakımından, kamu yararını gerçekleştirme amacını taşıması ve müdahale sonucunda ortaya çıkan yeni durumun ve bozulan yararlar dengesinin, birey açısından tahammül edilemez bir boyuta ulaşmaması gerekir (B. No. 2012/931, 26/6/2014, § 59).

55. Devletin, sosyal güvenlik alanındaki sorumluluğunun sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için düzenlemeler yapmak konusunda geniş takdir yetkisinin bulunduğu, Emekli Sandığına tabi ilgililere yapılan yersiz ödemelerin ilgililerin istihkaklarından kesinti yapılmak suretiyle tahsilinin sağlanması için kanuni düzenlemelerin yapıldığı, bir diğer ifadeyle sosyal güvenliğin devamlılığının sağlanması için Devlet hazinesinden ilgililere mevzuata aykırı olarak yapılan ödemelerin yeniden hazineye katılımının kesinti yapmak yoluyla düzenlendiği görülmekle, yersiz ödeme yapılan ilgililerin istihkaklarından kesinti yapılmasında kamu yararı olduğu açıktır.

56. Bu durumda incelenmesi gereken son husus mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

57. "İyi yönetim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda, kamu otoritelerinin, uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (B. No. 2013/711, 3/4/2014, § 68).

58. Başvuru konusu olayda, emekliye ayrılan başvurucuya uygulanan (+3600) ek göstergenin hatalı olduğunun tespit edilmesi üzerine ek gösterge (+3000)'e düşürülmüş, bu işlemin sonucu olarak da başvurucuya yersiz ödenen ikramiye farkı olan 6.482,70 TL ile

15/4/2006 ila 30/9/2007 tarihleri arası aylık farkı olan 4.510,59 TL borç çıkarılmış ve başvurusunun 2007 yılı Ekim ayı emekli maaşından başlamak üzere ¼ oranında tahsilata başlanacağı bildirilmiştir.

59. Kamu idaresi, başvuru hakkında borç çıkarma işlemi tesis ederken 5434 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uyarınca yersiz ödemenin tespit edildiği tarihten itibaren beş yıl geriye doğru yersiz ödemeleri tespit etmiş, öncesi için borç çıkarmamış, tespit ettiği yersiz ödemeye faiz uygulamamış, yöntem olarak emekli aylıklarından kesinti yoluna gitmiş ve bunu yaparken başvurusunun emekli aylığının tamamının değil ilgili mevzuat uyarınca yalnızca 1/4'lük kısmının kesilmesini öngörmüştür. Başvuru tarafından emekli maaşından yapılan ¼ oranındaki kesintinin ekonomik ve sosyal hayatını devam ettiremez nitelikte olduğu yönünde bir şikâyet de ileri sürülmemiştir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında başvuruya konu borç çıkarma ve maaş kesintisinin başvurucuyu ağır ve tahammül edilemez bir yük altına sokmadığı, müdahalenin amacı ile başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

60. Yukarıda açıklanan nedenlerle, belirtilen sınırlama ve güvence ölçütlerine aykırı olmadığı anlaşılan, başvuruya konu müdahale sonucunda, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurusunun,

1. Yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiasının "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasına,

12/3/2015 tarihinde **OY BİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Alparslan ALTAN

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI